

CYNGOR GWYNEDD

PWYLLGOR

PWYLLGOR ARCHWILIO

DYDDIAD

15 GORFFENNAF 2014

TEITL

CYNNYRCH YR ADAIN ARCHWILIO MEWNOL

PWRPAS YR ADRODDIAD

**AMLINELLU GWAITH YR ADAIN ARCHWILIO
MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 30 MEHEFIN
2014**

AWDUR

**DEWI MORGAN, UWCH REOLWR ARCHWILIO A
RISG**

GWEITHREDIAD

**DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y
CYNNWYS A CHEFNOGI'R ARGYMHELLION
SYDD EISIOES WEDI'U CYFLWYNO I'R
GWASANAETHAU PERTHNASOL ER
GWEITHREDIAD**

I. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith yr Adain Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2014 hyd at 30 Mehefin 2014.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

- 2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 30 Mehefin 2014:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	9
Archwiliadau Dilyniant	3

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeëdig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 30 Mehefin 2014, gan ddangos y categori barn perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Trefniadau Prydlesu Mewn Ysgolion	Addysg	Ysgolion	C	Atodiad 1
System Budd-daliadau - Cau i lawr 2013-14	Cyllid	Refeniw	A	Atodiad 2
System Treth Cyngor - Cau i lawr 2013-14	Cyllid	Refeniw	A	Atodiad 3
System Treth Di-Annedd - Cau i lawr 2013-14	Cyllid	Refeniw	A	Atodiad 4
Plas Maesincla, Caernarfon	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	B	Atodiad 5
Plas Ogwen, Bethesda	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 6
Meysydd Chwarae	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	Gwaith Bwrdeistrefol	B	Atodiad 7
Cytundebau Gwaredu Gwastraff	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	Rheoli Gwastraff a Strydoedd	A	Atodiad 8
Llwybrau Cyhoeddus a Lonydd Glas	Rheoleiddio	Amgylchedd	B	Atodiad 9

2.2.2 Mae categorïau barn yr adroddiadau yn datgan y canlynol:

- Barn "A"** Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.
- Barn "B"** Mae rheolaethau mewn lle, a gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol gan fod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau.
- Barn "C"** Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth.
- Barn "CH"** Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan nad oes rheolaethau derbyniol yn bodoli, a darganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth hyn.

2.3 Archwiliadau Dilyniant

2.3.1 Mae'r tabl isod yn crynhoi'r gwaith dilyniant a gwblhawyd yn ystod y cyfnod:

TEITL	ADRAN	BARN DILYNIANT
Defnydd o Cetis - CALMS	Adnoddau Dynol	Derbyniol
Diogelu Data – Cymalau mewn Swydd Ddisgrifiadau	Corfforaethol	Derbyniol
Polisi Buddiannau Swyddogion	Democratiaeth a Chyfreithiol	Derbyniol

2.3.2 Gosodir casgliadau gwaith dilyniant mewn un o bedwar categori:

Rhagorol – pob un o'r argymhellion wedi eu gweithredu yn unol â'r disgwyl.

Derbyniol – y rhan fwyaf o'r argymhellion, gan gynnwys y mwyafrif o'r argymhellion "hanfodol", wedi eu gweithredu yn ôl y disgwyl.

Anfoddhaol – nifer o'r argymhellion heb eu gweithredu.

Annerbyniol – y mwyafrif o'r argymhellion (gan gynnwys argymhellion pwysig) heb eu gweithredu, a dim tystiolaeth o ymdrech i wella rheolaeth fewnol.

2.3.3 Mae'r rhestr isod yn dangos yr Adroddiadau Barn 'C' neu 'CH' a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio fel atodiadau i'r adroddiadau chwarterol, lle nad yw'r adroddiad dilyniant wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor eto. Mae'r rhestr yn dangos y dyddiad sy'n darged cwblhau pob un o'r archwiliadau dilyniant hyn:

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 31 Rhagfyr 2013

Telerau Contractau - Gwiriadau DBS
Gwiriadau DBS Staff

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 30 Mehefin 2014

Aseidiadau Risg Iechyd a Diogelwch
Trwyddedau Meddalwedd (Ysgolion)
Taliadau Uniongyrchol
Tocynau Teithio Rhad

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 30 Medi 2014

Gwirio Mesuryddion Perfformiad
Y Drefn Gwynion Corfforaethol
Porthladdoedd
Ystadegau a Chyfrifiadau Ysgolion
Parciau Gwledig
Trefniadau Dros Nos yng Nghartrefi'r Cyngor
Bryn Blodau, Llan Ffestiniog
Grant Effeithiolrwydd Ysgolion a'r Grant Amddifadedd Disgyblion

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 31 Rhagfyr 2014

Trefniadau Cofrestru Genedigaethau, Priodasau a Marwolaethau
Trefniadau Hawlio Goramser
Diogelwch Glinfyrdau
Trefniadau Prydlesu Mewn Ysgolion

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 31 Mawrth 2015

Plas Ogwen

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 1 Gorffennaf 2014.

3.2 Adroddiadau Drafft wedi eu rhyddhau

- Ysgolion Uwchradd - Llywodraethu (*Addysg*)
- Cyfrannu at baratoi Datganiadau Llywodraethu Blynyddol (*Corfforaethol*)

3.3 Archwiliadau yn mynd rhagddynt

- Cofrestr Diogelwch Staff (*Corfforaethol*)
- Ffonau Symudol (*Corfforaethol*)
- NFI (Y Fenter Twyll Genedlaethol) (*Corfforaethol*)
- Protocol ar Gyswilt Aelod - Swyddog (*Corfforaethol*)
- Rhoddion a Lletygarwch Swyddogion (*Corfforaethol*)
- Trefniadau Salwch – cyfeirio at lechyd Galwedigaethol (*Corfforaethol*)
- Cysoni Banc - Cau i lawr 2013-14 (*Cyllid*)
- Prif System Gyfrifo - Adolygiad o'r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- System Dyledwyr - Adolygiad o'r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Taliadau CHAPS (*Cyllid*)
- Cymunedau'n Gyntaf - Y Rhaglen Newydd (*Economi a Chymuned*)
- Gwasanaeth Ieuencid - Grant Hyfforddi (*Economi a Chymuned*)
- Gwasanaeth Ieuencid - Grant Refeniw (*Economi a Chymuned*)
- Cynllun Tywydd Garw (*Corfforaethol*)
- Canolfannau Hamdden (*Economi a Chymuned*)
- Digartrefedd (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Grant Teuluoedd yn Gyntaf (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)
- Dilyniant - Asesiadau Risg Iechyd a Diogelwch (*Corfforaethol*)
- Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy (*Priffyrdd a Bwrdeistrefol*)
- Gorchmynion Ffyrdd (*Rheoleiddio*)
- Gwasanaeth Cynllunio - Amser i wneud Penderfyniadau (*Rheoleiddio*)
- Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (*Rheoleiddio*)
- Dilyniant i Astudiaethau ar Ymgynghoriaeth Gwynedd (*Ymgynghoriaeth Gwynedd*)

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith yr Adain Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2014 i 30 Mehefin 2014, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r argymhellion sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol er gweithrediad.

TREFNIADAU PRYDLESU MEWN YSGOLION

Addysg

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr Archwiliad yw sicrhau fod ysgolion yn derbyn gwerth am arian wrth brydlesu cyfarpar yn yr ysgolion, gydag ysgolion a'r Cyngor yn cydymffurfio â'r rheoliadau ariannol perthnasol. Gwirio bod amodau a chostau prydlesau mewn ysgolion yn gytunedig gyda'r cyflenwyr a bod taliadau prydles yn cyd-fynd â'r hyn a gytunwyd.

Cwmpas yr Archwiliad

Gwirio bod yr Adran Addysg wedi darparu canllawiau i ysgolion o'r hyn sy'n ddisgwyliedig wrth brydlesu cyfarpar. Dethol sampl o ysgolion gan wirio eu bod wedi derbyn dyfynbrisiau gan gyflenwyr cyn gytuno ar brydles, a bod cytundeb wedi cael ei sefydlu gyda'r cyflenwr o ran amodau a chostau'r brydles. Gwirio fod ysgolion yn hysbysu'r Adran Cyllid cyn prydlesu unrhyw cyfarpar a bod yr Adran Cyllid yn cymeradwyo'r brydles. Gwirio fod gan yr Adran Cyllid gofrestr gyfredol o gyfarpar sy'n cael eu prydlesu mewn ysgolion. Cymharu costau prydlesau amryw o gyflenwyr mae ysgolion yn eu defnyddio gan wirio nad yw ysgolion yn talu ffioedd uchel gyda chyflenwyr penodol. Ymholwyd sampl o 3 ysgolion uwchradd a 7 ysgolion cynradd o'u trefniadau prydlesu cyfarpar wrth gynnal yr archwiliad.

Prif Ddarganfyddiadau

Gwelwyd nad yw ysgolion yn cysylltu gyda'r Uned Cyllid Datblygu o flaen llaw er mwyn derbyn cymeradwyaeth cyn prydlesu cyfarpar yn yr ysgol. Mae hyn yn groes i ofynion Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor. Yn ogystal, gwelwyd nad oes gan yr Uned Cyllid Datblygu restr cyfredol o gyfarpar sy'n cael eu prydlesu gan ysgolion Gwynedd. Mae hyn yn groes i ofynion y Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol (IFRS). Gwelwyd nad yw rhai ysgolion wedi cadw copi arwyddedig o'r cytundeb/au a sefydlwyd gyda chyflenwyr prydlesu cyfarpar sy'n amlygu costau ac amodau a thelerau'r brydles, neu roedd ysgolion wedi colli eu copïau arwyddedig o'r cytundebau prydles gyda'r cyflenwyr.

Barn yr Archwiliad

(C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn Trefniadau Prydlesu Mewn Ysgolion gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Dylid sicrhau bod ysgolion yn derbyn dyfynbrisiau priodol yn unol â rheol 8.4 o'r 'Rheolau Ariannol i Ysgolion a Chyllidebau Dirprwyedig' wrth brydlesu cyfarpar mewn ysgolion yn y dyfodol, yn ogystal â chadw copi o'r ymholiadau/dyfynbrisiau ar ffeil yn yr ysgol.
- Dylid amlygu i ysgolion y pwysigrwydd i sefydlu a cadw copi arwyddedig o'r cytundebau maent yn eu sefydlu gyda chyflenwyr prydlesu cyfarpar, yn ogystal â derbyn copi o amodau a thelerau'r cytundebau.
- Dylid sicrhau fod y rhestr prydlesu cyfarpar mewn ysgolion ym mherchenogaeth yr Uned Cyllid Datblygu yn cael ei ddiweddarau a'i gadw'n gyfredol yn y dyfodol, gan fynd ar ôl ysgolion sydd ddim yn cyflwyno eu manylion prydlesu cyfarpar i'r Uned Cyllid Datblygu.

SYSTEM BUDD-DALIADAU - CAU I LAWYR 2013-14 Cyllid

Bwriad yr Archwiliad

Mae Cod Ymarfer Archwilydd Cyffredinol Cymru Ebrill 2010 yn datgan y bydd archwilwyr allanol yr awdurdod (Swyddfa Archwilio Cymru) wrth gynnal eu harchwiliad o gyfrifon y Cyngor yn dibynnu lle bosibl ar waith Archwilio Mewnol (ac eraill). O ganlyniad i hyn mae'r protocol ar y cyd rhwng y gwasanaeth Archwilio Allanol a'r gwasanaeth Archwilio Mewnol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Archwilio ar 17 Tachwedd 2011, yn datgan "fel rhan o'u rôl allweddol o ran cyflwyno adroddiadau ar ddigonolrwydd rheolaeth fewnol a darparu sail ar gyfer Datganiad Llywodraethu Blynyddol yr Awdurdod, y mae'n rhaid ei gyhoeddi gyda'r datganiad cyfrifon blynyddol y Cyngor, disgwylir i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol brofi rheolaethau allweddol systemau ariannol pwysig y Cyngor yn flynyddol".

Caiff y System Fudd-dal ei hystyried yn "system ariannol bwysig" yn unol â diffiniad Swyddfa Archwilio Cymru, ac felly mae bwriad cynnal adolygiad o reolaethau allweddol y system yma.

Bwriad yr archwiliad yw sicrhau bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer trefniadau cau i lawr y flwyddyn ariannol, drwy gadarnhau bod cysoniadau priodol yn cael eu cynnal.

Cwmpas yr Archwiliad

Gwirio bod y cysoniadau sy'n rhan o'r ymarferiad o gau'r flwyddyn ariannol flaenorol yn cael eu cynnal yn amserol a'u bod yn gyflawn a chywir.

Prif Ddarganfyddiadau

Gwelwyd bod y prosesau cysoni disgwyledig ar gyfer diwedd y flwyddyn ariannol wedi eu cwblhau.

Barn yr Archwiliad

- (A) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn System Budd-daliadau - Cau i lawr 2013-14 gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn**

SYSTEM TRETH CYNGOR - CAU I LAWR 2013-14 Cyllid

Bwriad yr Archwiliad

Mae Cod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru, Ebrill 2010, yn datgan y bydd archwilydd allanol yr Awdurdod (Swyddfa Archwilio Cymru), wrth gynnal eu harchwiliad o gyfrifon y Cyngor, yn dibynnu lle'n bosib ar waith Archwilio Mewnol (ac eraill). O ganlyniad i hyn, mae'r Protocol ar y Cyd rhwng y gwasanaeth Archwilio Allanol a'r gwasanaeth Archwilio Mewnol, a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Archwilio ar 17 Tachwedd 2011, yn datgan

"Fel rhan o'i rôl allweddol o ran cyflwyno adroddiadau ar ddigonolrwydd rheolaeth fewnol a darparu sail ar gyfer Datganiad Llywodraethu Blyneddol yr awdurdod, y mae'n rhaid ei gyhoeddi gyda datganiad cyfrifon blyneddol y Cyngor, disgwylir i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol brofi rheolaethau allweddol systemau ariannol pwysig y Cyngor yn flynyddol."

Caiff y system Treth Cyngor ei ystyried yn "system ariannol bwysig" yn unol â diffiniad Swyddfa Archwilio Cymru, ac felly mae bwriad cynnal adolygiad o reolaethau allweddol y system yma. Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod cyfansymiau biliau Treth Cyngor wedi cael eu gosod yn gywir ac yn unol â'r symiau a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn ac awdurdodau eraill. Sicrhau fod y cyfansymiau eiddo yng Ngwynedd wedi cael eu cofnodi'n gywir ar y system ac yn cyd-fynd ag adroddiadau'r Swyddfa Brisiog. Cadarnhau bod y cyfrif ariannol wedi cael ei ddiweddarau'n briodol a bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer adennill dyledion treth cyngor yn ogystal â sicrhau bod trefniadau mewn lle ar gyfer monitro a rheoli perfformiad yr Uned.

Cwmpas yr Archwiliad

Adolygu a phrofi bod gweithdrefnau priodol mewn lle ar gyfer cofnodi gwybodaeth diwedd blwyddyn.

Prif Ddarganfyddiadau

Mae trefniant o ymarfer da yn bodoli yn y broses o gysoni a chau lawr ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Gwelwyd bod yr oll brosesau cysoni disgwylidiedig ync ael eu cyflawni yn unol â'r disgwyl.

Yr unig wendid welwyd oedd bod arian yn parhau i fod yn y cyfrif dros dro ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Derbyniwyd wybodaeth mai diffyg modd o adnabod pa gyfrif mae'r arian yn berchen iddo yw'r rheswm am y mwayfrif. Ar gyfer y lleiafrif (£297.75), derbyniwyd wybodaeth mai arian grant oedd wedi ei roi i unigolion oedd yna wedi derbyn budd-dal llawn wedi ei ôl-ddyddio ac felly'n achosi credyd ar eu cyfrif oedd weddill yr arian. Nodwyd nad oedd yn briodol ad-dalu'r credyd gan mai arian grant ydoedd a'i fod wedi creu credyd. Cadarnhaodd y swyddogion trethiant eu bod am geisio canfod dull gwell o ymdrin â hyn petai'n codi eto.

Barn yr Archwiliad

(A) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn System Treth Cyngor - Cau i lawr 2013-14 gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.

SYSTEM TRETH DI-ANNEDD - CAU I LAWR 2013-14 Cyllid

Bwriad yr Archwiliad

Mae Côt Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru, Ebrill 2010, yn datgan y bydd archwilywyr allanol yr Awdurdod (Swyddfa Archwilio Cymru), wrth gynnal eu harchwiliad o gyfrifon y Cyngor, yn dibynnu lle'n bosib ar waith Archwilio Mewnol (ac eraill). O ganlyniad i hyn, mae'r Protocol ar y Cyd rhwng y gwasanaeth Archwilio Allanol a'r gwasanaeth Archwilio Mewnol, a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Archwilio ar 17 Tachwedd 2011, yn datgan:

"Fel rhan o'i rôl allweddol o ran cyflwyno adroddiadau ar ddigonolrwydd rheolaeth fewnol a darparu sail ar gyfer Datganiad Llywodraethu Blynyddol yr awdurdod, y mae'n rhaid ei gyhoeddi gyda datganiad cyfrifon blynyddol y Cyngor, disgwylir i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol brofi rheolaethau allweddol systemau ariannol pwysig y Cyngor yn flynyddol".

Caiff y system Treth Di-Annedd ei hystyried yn "system ariannol bwysig" yn unol â diffiniad Swyddfa Archwilio Cymru, ac felly mae bwriad cynnal adolygiad o reolaethau allweddol y system yma. Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod biliau Treth Di-Annedd wedi cael eu prosesu'n gywir ac yn unol â'r gwerthoedd trethiannol sydd wedi eu gosod gan y Swyddfa Brisiol a bod prosesau priodol ar gyfer eu casglu, cofnodi a monitro'r taliadau.

Cwmpas yr Archwiliad

Adolygu a phrofi bod prosesau priodol mewn lle ar gyfer cysoni ar ddiwedd y flwyddyn.

Prif Ddarganfyddiadau

Gwelwyd fod y gwaith cysoni diwedd blwyddyn wedi ei gwblhau yn unol â'r disgwyl.

Barn yr Archwiliad

(A) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn System Treth Di-Annedd - Cau i lawr 2013-14 gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.

PLAS MAESINCLA, CAERNARFON
Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau ariannol, diogelwch a meddyginiaeth Cartref Plas Maesincla yn briodol ac yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor.

Cwmpas yr Archwiliad

Archwilio'r prif feysydd gwariant ac incwm yn ôl y cofnod yng nghyfriflyfr 2013-14 ynghyd â threfniadau rheolaeth y Cartref. Archwilio trefniadau meddyginiaeth y Cartref i sicrhau eu bod yn unol â rheoliadau, deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol.

Prif Ddarganfyddiadau

Darganfuwyd bod enghreifftiau o ymarfer da yn bodoli mewn rhai o drefniadau'r Cartref. Fodd bynnag, ymddengys bod enghreifftiau o weithredu yn groes i drefniadau gweinyddol y Cyngor ac fel canlyniad i'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol. Gwiriwyd hyn mewn gwahanol feysydd y Cartref megis trefniadau cyllidebol, trefn briodol o archebu, derbyn a thalu am nwyddau a gwasanaethau, trefniadau arian poced y preswylwyr a threfniadau cymeradwyo gwyliau. Oherwydd hyn, dylid cymryd camau priodol i gryfhau'r trefniadau o fewn y maes a archwiliwyd.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn Plas Maesincla, Caernarfon gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Pan ddaw yn amlwg o'r adroddiadau cyllidebol misol a dderbynnir fod gorwariant yn debygol, dylid trafod y mater gyda'r Rheolwr Ardal er mwyn ceisio cytuno ar gamau i wella/ddatrys y diffyg.**
- **Dylid sicrhau bod amserlenni yn cael eu gwirio yn erbyn cofnodion oriau o rota'r cartref cyn eu harwyddo er mwyn sicrhau bod costau cyflogau'r cartref yn gywir.**
- **Dylid sicrhau bod pob ymdrech yn cael ei wneud i sicrhau nad oes gorwariant ar y gyllideb sydd yn cael ei reoli. Dylid sicrhau bod y swyddogion penodol yn ymwybodol o'r gyllideb ac yn wylidwrus o'r gwariant.**
- **Dylid sicrhau bod pob archeb yn cael ei ardystio gan swyddog awdurdodol bob amser i sicrhau bod yr archeb wedi cael ei gytuno o flaen llaw a bod arian yn y gyllideb i'w prynu. Dylai'r staff perthnasol gyfarwyddo eu hunain â Rheoliadau Ariannol y Cyngor er mwyn sicrhau bod y broses gywir o archebu gwasanaethau neu nwyddau yn cael ei ddilyn.**
- **Dylid defnyddio'r drefn cytuno gwyliau yn gywir a cyson trwy'r amser. Dylid newid y ffurflen gais i adlewyrchu'r ffordd mae'r hawl gwyliau yn cael ei gyfrif sef mewn oriau neu ddyddiau/nosweithiau.**
- **Dylid sicrhau bod yna 2 llofnod derbyn ar gyfer unrhyw feddyginiaeth sydd yn cael ei ychwanegu i'r ffurflen MAR.**

Sylwadau pellach gan y Gwasanaeth

Nodir. Mi fydd y Gwasanaeth yn trefnu i ail hyfforddi y Clerc y Cartref ar y materion yma i gyd.

PLAS OGWEN, BETHESDA
Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau ariannol, diogelwch a meddyginiaeth Cartref Plas Ogwen yn briodol ac yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor.

Cwmpas yr Archwiliad

Archwilio'r prif feysydd gwariant ac incwm yn ôl y cofnod yng nghyfriflyfr 2013-14 ynghyd â threfniadau rheolaeth y Cartref. Archwilio trefniadau meddyginiaeth y Cartref i sicrhau eu bod yn unol â rheoliadau, deddfwriaethau a chanllawiau perthnasol.

Prif Ddarganfyddiadau

Darganfuwyd bod enghreifftiau o ymarfer da yn bodoli mewn rhai o drefniadau'r Cartref. Fodd bynnag, ymddengys bod enghreifftiau o weithredu yn groes i drefniadau gweinyddol y Cyngor ac fel canlyniad i'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol. Gwiriwyd hyn mewn gwahanol feysydd y Cartref megis trefniadau cyllidebol, trefn briodol o archebu, derbyn a thalu am nwyddau a gwasanaethau, trefniadau arian poced y preswylwyr a threfniadau cyfrif amwynder. Oherwydd hyn, dylid cymryd camau priodol i gryfhau'r trefniadau o fewn y maes a archwiliwyd.

Barn yr Archwiliad

(C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn Plas Ogwen, Bethesda gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Pan ddaw yn amlwg o'r adroddiadau cyllidebol misol a dderbynnir fod gorwariant yn debygol, dylid trafod y mater gyda'r Rheolwr Ardal er mwyn ceisio cytuno ar gamau i wella/ddatrys y diffyg.**
- **Dylid sicrhau bod anfonebau wedi ei anfon i'w talu yn brydlon h.y. o fewn mis i ddyddiad derbyn yr anfoneb.**
- **Dylid sicrhau bod gwell rheolaeth dros allwedd y ddiogell er mwyn sicrhau bod mynediad i arian y preswylwyr gan swyddogion awdurdodol yn unig.**
- **Dylid sicrhau bod pob cais am wyliau yn cael ei gymeradwyo bob amser.**
- **Dylid sicrhau bod pawb perthnasol yn derbyn hyfforddiant, yn cadarnhau eu bod wedi ei dderbyn, ac os nad yw'n berthnasol i'r unigolyn, fod cofnod o hyn ar y rhestr hyfforddiant staff.**
- **Dylid sicrhau bod aelodau staff perthnasol yn arwyddo eu bod wedi darllen y polisi meddyginiaeth ac oes nad yw'n berthnasol iddynt, yna cofnodi hyn ar y ffurflen**
- **Dylid sicrhau bod pob cofnod meddyginiaeth i mewn neu allan, reoledig neu ddim, yn cynnwys 2 llofnod er mwyn osgoi unrhyw amheuaeth o gamddefnydd.**

Sylwadau pellach gan y Gwasanaeth

Nodir, mi fydd hyfforddiant priodol yn cael ei drefnu i Rheolwyr/Swyddogion y Cartref ac y Clerc.

Bydd materion tanberfformio gyda rhai agweddau o'r adroddiad yn cael sylw.

MEYSYDD CHWARAE Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad yw sicrhau bod rheolaethau mewnol priodol ynghlwm i drefniadau rheoli gwaith archwilio a sicrhau diogelwch meysydd chwarae Gwynedd.

Cwmpas yr Archwiliad

Mae'r archwiliad yn cwmpasu trefniadau cynllunio a monitro rhaglenni gwaith yr archwilwyr i sicrhau diogelwch y meysydd chwarae.

Prif Ddarganfyddiadau

Wrth edrych ar y trefniadau archwilio meysydd chwarae gwelir bod trefniadau cryf o ymarfer da yn cael eu harddangos yn yr Adran sydd yn unol â threfniadau diogelwch y Cyngor, Zurich a RoSPA. Edrychwyd ar drefniadau sydd mewn lle ar gyfer sicrhau bod pob maes chwarae yn cael eu harchwilio a bod unrhyw waith ailosod wedi ei gwblhau o fewn yr amserlen ddisgwyliedig. Gwelir bod y trefniadau o safon uchel, cwblhawyd y gwaith yn brydlon a chedwir cofnodion taclus mewn system ffeilio drefnus. Fodd bynnag, cynigir tri gwelliant i'r ymarfer da sef monitro archwiliadau yn rheolaidd, cadw cofnod cyfarfodydd ac ychwanegu polisi cadw archwiliadau i'r polisi corfforaethol. Er hyn, mae'r trefniadau sydd mewn lle yn effeithiol.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb trefniadau archwilio'r Meysydd Chwarae gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Dylid ystyried creu trefn monitro reolaidd er mwyn sicrhau bod yr archwiliadau yn cael eu cwblhau yn gywir a bod y gwaith papur yn gyflawn bob amser.**
- **Dylid ystyried cadw cofnodion o gyfarfodydd lle cyfathrebwyd gwybodaeth bwysig er mwyn sicrhau bod yna gofnod o bwy sy'n bresennol ac yn derbyn y neges.**
- **Dylid ystyried ychwanegu cofnod o ofynion cadw dogfennaeth archwiliadau meysydd chwarae i'r polisi cadw corfforaethol er mwyn sicrhau bod yna gysondeb yn y drefn pe tai'r swyddogion yn newid.**

CYTUNDEBAU GWAREDU GWASTRAFF
Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau bod Cytundebau Gwaredu Gwastraff o ansawdd / manylder derbyniol fel y gellir eu gorfodi. Yn ychwanegol sicrhau bod y cytundeb yn cael ei monitro fel bod y gwasanaeth a dderbynnir yn gyson ac o'r ansawdd ddisgwyliedig i anghenion y gwasanaeth.

Cwmpas yr Archwiliad

Gwirio rheolaethau mewnol ar gyfer tendro a monitro y Cytundeb Gwaredu Gwastraff.

Prif Ddarganfyddiadau

Gwelwyd fod ymarfer da wrth weinyddu a monitro'r Cytundebau Gwaredu Gwastraff. Edrychwyd ar y broses tendro a gwelir bod y rheolau priodol a'r penderfyniadau wedi eu cymryd yn dryloyw a theg. Edrychwyd yn fanwl ar y gytundeb rhwng y Cyngor a'r cwmni Cory a gwelir ei bod o ansawdd derbyniol. Wrth wirio costau, anfonebau a dangosyddion perfformiad gwelir bod y monitro yn cael ei gyflawni yn fanwl a rheolaidd gan gynnwys adroddiadau misol. Gwelir bod trafodaethau cyson rhwng y Cyngor a'r cwmni e.e. monitro amser gweithdroad ar y safle gan fod y cytundeb dal yn weddol newydd. Gwelir bod trefniadau rheolaeth Cytundeb Gwaredu gwastraff o safon uchel iawn. O ganlyniad nid oes argymhelliad i'w ystyried yn dilyn yr adolygiad yma.

Barn yr Archwiliad

(A) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau gweinyddu Cytundebau Gwaredu Gwastraff gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.

LLWYBRAU CYHOEDDUS A LONYDD GLAS Rheoleiddio

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod dyletswyddau statudol y Cyngor o gynnal a chadw rhwydwaith llwybrau cyhoeddus Gwynedd yn cael eu cyflawni, a bod rheolaethau mewnol priodol ynghlwm i'r broses.

Cwmpas yr Archwiliad

Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau rhagweithiol ac adweithiol y Cyngor o gynnal a chadw rhwydwaith llwybrau cyhoeddus y Sir. Roedd yr archwiliad hefyd yn cynnwys trefniadau cydweithio gydag awdurdodau perthnasol eraill megis y Parc Cenedlaethol, Cyngorau Cymuned a gwirfoddolwyr, yn ogystal ag archwilio'r drefn o gadw'r Map a Datganiad Swyddogol yn gyfredol.

Prif Ddarganfyddiadau

Yn gyffredinol, wrth ystyried y trefniadau sydd wrth law i gryfhau gweithdrefnau gweinyddol a chadw cofnodion y Gwasanaeth, gwelwyd bod trefniadau cynnal a chadw llwybrau cyhoeddus Gwynedd yn ddigonol. Gan hefyd ystyried yr adnoddau sydd ar gael, cydnabuwyd bod angen blaenoriaethu llwybrau er mwyn cael y gwerth gorau o'r adnoddau yma, ac felly nid yw'n ymarferol cynnal pob llwybr yn rhagweithiol. Yn anffodus, bydd lleihad pellach yn niferoedd staffio'r Gwasanaeth yn 2015/16 yn cynyddu'r risgiau o beidio gallu cwrdd yn llawn a'u dyletswyddau, er yr ymdrech i geisio cynllunio ymlaen.

Fodd bynnag, darganfuwyd fod y drefn bresennol ble mae Cyngorau Cymunedol yn derbyn ad-daliad gan Cyngor Gwynedd am wariant gwnaethpwyd ar waith cynnal a chadw llwybrau yn golygu bod y Cyngor ar adegau yn ariannu yr elfen TAW talwyd i'r contractwr ond nid oes modd ei hawlio yn ôl gan Cyllid a Thollau gan fod y Cyngorau Cymunedol ddim yn darparu anfonebau TAW i'r Cyngor.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb cynnal a chadw yn Llwybrau Cyhoeddus a Lonydd Glas gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Er mwyn sicrhau defnydd gorau o adnoddau, dylid atgoffa'r Cyngorau Cymuned i wneud cais am ad-daliad ar waith cynnal a chadw ar lwybrau categori 1 a 2 yn unig. Os yw anfonebau gan gontractwr yn nodi cost am waith ar fwy nag un llwybr, dylid cynnwys dadansoddiad o'r costau fesul llwybr er mwyn amlygu beth sy'n gymwys i'w adhawlio.
- Am resymau TAW, dylai'r Cyngor ystyried talu anfonebau yn uniongyrchol i gontractwyr yn hytrach nag ad-dalu Cyngorau Cymuned. Petai'r drefn yma yn cael ei fabwysiadu, bydd angen i'r anfonebau gael ei derbyn a'u gwirio gan y Cyngorau Cymuned - ond byddai angen i'r contractwr nodi enw Cyngor Gwynedd ar yr anfoneb ac nid y Cyngorau Cymuned.
- Dylid parhau i weithredu ar yr argymhellion nodwyd yng nghynllun gweithredu yr adolygiad diweddar ar drefniadau'r Gwasanaeth.